

УДК 911.3 (477)+352.07
DOI <https://doi.org/10.32782/naturaljournal.7.2024.10>

ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ІЗ ЦЕНТРАМИ У СЕРЕДНІХ МІСТАХ (КЕЙС ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ)

Р. Д. Федорець¹

Мета представленої дослідження полягає у визначенні рівня фінансової спроможності територіальних громад з центрами у середніх містах, як теоретично найбільш розвинутих і перспективних. Розрахунок інтегрального показника спроможності для цієї категорії громад не здійснювався раніше, що і зумовлює високу актуальність даної роботи.

На основі офіційних Методичних рекомендацій щодо оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад, з авторським доопрацюванням, було визначено перелік із восьми основних показників фінансової спроможності. Обчислено інтегральний коефіцієнт фінансової спроможності, методом розрахунку проміжних коефіцієнтів за відповідною формулою. На основі відхилення розрахованих інтегральних показників відносно пересічного для регіонів Українського Полісся значення було проведено класифікацію територіальних громад за рівнем спроможності. Так, високий рівень фінансової спроможності мають Ковельська, Звягельська, Бердичівська та Прилуцька територіальні громади. Помірний рівень спроможності має Ніжинська громада. Задовільний рівень спроможності – Коростенська громада. Низьким рівнем спроможності володіє Нововолинська територіальна громада. Виявилось, що навіть всередині групи найбільш спроможних громад існує значний рівень диспропорцій за окремими показниками. Найсуттєвіші диспропорції між громадами виникають за показниками доходів та дотаційності бюджету.

За методом кореляційного аналізу визначено залежність між показниками спроможності та особливостями територіальної концентрації населення громад. Так, вищі значення показників-стимуляторів спроможності зумовлюють вищу концентрацію населення всередині центру громади.

Натомість високий рівень показників-дестимуляторів сприяє вищій концентрації населення у найближчій зоні впливу навколо центру громади. Чим вищий інтегральний показник фінансової спроможності громад загалом, тим більша кількість населення зосереджена у їх центрах.

Отримані в ході дослідження результати можуть бути використані як основа для проведення подальших регіональних соціально-економічних досліджень.

Ключові слова: територіальна громада, спроможність, інтегральний показник, середні міста, зона впливу, Українське Полісся.

¹ аспірант кафедри географії, туризму та спорту
(Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголь, м. Ніжин)
e-mail: fedorets_roman@ukr.net
ORCID: 0009-0005-6637-2944

DETERMINATION OF THE FINANCIAL CAPACITY OF TERRITORIAL COMMUNITIES WITH CENTERS IN MEDIUM-SIZED TOWNS (CASE OF REGIONS IN THE UKRAINIAN POLISSIA)

R. D. Fedorets

The purpose of the presented research is to determine the level of financial capacity of territorial communities with centers in medium-sized towns, which are theoretically the most developed and perspective. Calculation of the integral indicator of capacity for such category of communities has not been carried out before, which makes this work highly relevant. Based on the official Methodological recommendations for assessing the level of financial capacity of territorial communities, with the author's corrections, a list of eight main indicators of the financial capacity was determined. The integral coefficient of financial capacity calculated by the method of calculating intermediate coefficients according to the appropriate formula. Based on the deviation of the calculated integral indicators with regard to the average value for the regions of Ukrainian Polissia, the classification of territorial communities carried out by the level of its capacity. As follows, the Kovel, Novohrad-Volyn, Berdychiv and Pryluky territorial communities have a high level of financial capacity. The Nizhyn territorial community has a moderate level of capacity. Satisfactory level of capacity has the Korosten territorial community. The Novovolyn territorial community has a low level of capacity. There is a significant level of disparities according to individual indicators, which are present even within the group of the most capable communities. The most significant disparities between territorial communities arise in terms of budget revenues and budget subsidies. Using the method of correlation analysis, the dependence between indicators of financial capacity and features of the territorial concentration of the population of territorial communities was determined. In this way, higher values of financial capacity stimulators result in a higher population concentration within the center of the community. On the other hand, higher level of disincentive indicators contributes to a higher population concentration in the nearest zone of influence around the center of the territorial community. The higher level of the integral indicator of the financial capacity of territorial communities in general, the larger number of population is concentrated in their centers. The results, which obtained during this research, may be used for further regional socio-economic researches.

Key words: territorial community, capacity, integral indicator, medium-sized towns, zone of influence, Ukrainian Polissia.

Вступ

Хоча проведення адміністративно-територіальної реформи було завершено у 2020 році, питання оцінки спроможності територіальних громад досі лишається актуальним. Оскільки вони є первинною ланкою у структурі сучасного децентралізованого управлінського апарату, від їх здатності продукувати необхідні товари та послуги залежить функціонування систем розселення вищих рангів.

Теоретичні та окремі прикладні аспекти даного питання викладені в багатьох публікаціях. Ще на етапі проведення відповідних реформ було затверджено Методику формування спроможних територіальних громад (Методика ..., 2015). Вона покликана визначити насамперед інституційний та економічний потенціал території для забезпечення базових потреб населення на місцевому рівні. З огляду на важливість висвітлення окремо фінансової складової, було розроблено Методичні рекомендації щодо оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад

(Методичні ..., 2021). Широкий теоретичний аналіз поняття спроможності, її різновидів та елементів із врахуванням досвіду великої кількості вітчизняних науковців представлений І. М. Гринчишиним (Гринчишин, 2018). Порівняльний аналіз наявних у науковій літературі підходів до визначення спроможності територіальних громад з акцентом на можливості їх подальшого розвитку розробив Л. А. Мельник (Мельник, 2020). М. О. Барановським було запропоновано вдосконалити методику відбору та оцінки показників спроможності територіальних громад, включно із докладним обґрунтуванням її ефективності (Барановський, 2022).

Серед практичних досліджень із добре сформованою методологічною базою варто виділити роботи М. О. Барановського (Барановський, 2023), І. М. Пріхно та Л. В. Проданової (Пріхно і Проданова, 2022). Ґрунтовне дослідження, присвячене оцінюванню та порівняльному аналізу рівня спроможності територіальних громад у розрізі областей України, проведене під керівництвом Центру політико-правових реформ

(Казюк, 2023). Окремо варто звернути увагу і на результати оцінки показників спроможності 25 пілотних громад, проведеної в рамках Проєкту USAID «Говерла» (Показники ..., 2022).

Попри значну кількість публікацій з проблематики спроможності громад, практичні дослідження з оцінки ролі їх центрів у розвитку цих базових елементів адміністративно-територіального устрою досі відсутні. Необхідно розуміти, який вплив має центр громади на її соціально-економічний потенціал та поселенську мережу прилеглої території. З огляду на широкий спектр функцій, які покладені на територіальні громади, роль їх центру найбільш ефективно мають виконувати міські населені пункти. Особливо це стосується колишніх міст обласного підпорядкування. Найчастіше це поселення, у яких проживає понад 50 тисяч мешканців (середні міста), з вигідним географічним положенням, зручним транспортним сполученням та диверсифікованою виробничою базою.

Найчастіше, об'єктом уваги дослідників є найбільш депресивні сільські громади, або найбільш розвинуті територіальні громади із центрами у великих містах. Велика кількість робіт, що існують сьогодні, присвячена також окремим аспектам розвитку середніх міст. Натомість питання ролі, яку середні міста відіграють у процесах регіонального розвитку, все ще залишається недостатньо вивченим. Представлене дослідження присвячено саме питанням фінансово-економічного розвитку територіальних громад, центри яких знаходяться у середніх містах.

Оскільки проведення подібного дослідження в масштабах країни неминуче призведе до генералізації фінальних результатів, доцільно розкрити це питання на прикладі окремого регіону. У цьому дослідженні полігоном для аналізу обрано Українське Полісся у складі Волинської, Рівненської, Житомирської та Чернігівської областей. Усього на території досліджуваного регіону розміщується сім громад з центрами у середніх містах. Це Ковельська, Нововолинська, Бердичівська, Коростенська, Звягельська, Ніжинська та Прилуцька територіальні громади.

Проведення представленого дослідження передбачає виконання наступних завдань:

– відбір переліку основних показників, які характеризують фінансову складову спроможності територіальних громад;

– визначення інтегрального показника рівня спроможності територіальних громад регіону Українського Полісся, центрами яких є середні міста;

– проведення порівняльного аналізу відібраних громад за отриманим інтегральним показником та окремими складовими їх спроможності;

– дослідження поселенської мережі навколо міст-центрів громад і визначення можливих залежностей між територіальною концентрацією населення та рівнем спроможності громади.

Матеріал і методи

Законодавчим і методологічним підґрунтям для визначення рівня спроможності територіальних громад обрано Методику формування спроможних територіальних громад та Методичні рекомендації щодо оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад. Теоретико-методологічну базу дослідження було суттєво розширено завдяки роботам вітчизняних науковців, зокрема М. О. Барановського (Барановський, 2022), І. М. Гринчишина (Гринчишин, 2018), І. М. Грищенко та М. М. Кулаєць (Грищенко і Кулаєць, 2018), Л. А. Мельник (Мельник, 2020). Додаткова інформація для розрахунку спроможності наявних громад була отримана з матеріалів інтернет-порталу decentralization.gov.ua (Остапенко, 2021). Відбір, аналіз та обрахунок показників, необхідних для отримання інтегрального значення рівня спроможності територіальних громад, здійснювався на основі даних отриманих від інтернет-порталу datatowel.in.ua (Візуалізація ..., 2022) та інтернет-порталу public.tableau.com (Бюджети ..., 2022).

На різних етапах дослідження широко застосовувались як загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення і т. д.), так і спеціальні методи дослідження. Оцінка рівня фінансової спроможності громад здійснювалась на основі розрахунку інтегрального індексу за відібраними фінансово-економічними показниками. Класифікація громад проводилась на основі відсоткового відхилення інтегрального індексу їх фінансової спроможності відносно пересічного для регіону дослідження показника. Залежність між рівнем спроможності територіальних громад та особливостями просторової концентрації населення на їх території оцінювалась методом кореляційного аналізу. Визначення коефіцієнтів парної кореляції здійснювалось за допомогою табличного процесора Microsoft Excel.

Результати та обговорення

З метою детального вивчення територіальних громад виникла необхідність відібрати низку показників, які б найбільш повно характеризували всі можливі елементи їх фінансової спроможності. Найвни у відкритому доступі дослідження спираються переважно на перелік показників, наведених у Методиці формування спроможних територіальних громад та Методичних рекомендаціях щодо оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад (далі Методичні рекомендації).

У межах представленого дослідження за основу було взято перелік показників, що наведений у Методичних рекомендаціях. Однак такий перелік не можна вважати вичерпним. Окремі його пункти потребують правок і доповнень. Так, доцільно включити до цього переліку частку видатків на освіту в загальній структурі видатків бюджету гро-

мади. Освітня складова, разом із культурою та спортом, є важливим елементом збалансованого розвитку громади. Водночас важливо розуміти ефективність використання бюджетних коштів. Саме тому доречно було ввести показник видатків бюджету громади у розрахунку на одного учня. Також можна знехтувати показником частки доходів громадян коштом трансфертів з державного бюджету. У цьому випадку для повноцінного аналізу буде цілком достатньо показників дотаційності бюджету та частки видатків на заробітну плату. Також можна виключити показник частки місцевих податків і зборів у дохідній частині бюджету. Натомість до переліку варто включити індекс податкоспроможності, як показник, що дасть змогу більш точно визначити фінансову спроможність конкретних громад відносно загальнодержавного рівня. Повний перелік відібраних показників наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Показники рівня фінансової спроможності територіальних громад за 2022 рік

№ з/п	Назва громади	Показники спроможності						
		Ковельська	Новолинська	Бердичівська	Коростенська	Звягельська	Ніжинська	Прилуцька
1	Доходи загального фонду бюджету у розрахунку на 1 жителя громади, грн	8220	5042	10007	6710	19869	8805	10106
2	Частка видатків на утримання апарату ради територіальної громади та її виконавчих органів у бюджеті територіальної громади без трансфертів, %	10,41	11,43	9,11	11,41	9,04	13,41	9,25
3	Капітальні видатки з розрахунку на 1 жителя, грн	933	743	1014	323	1042	858	846
4	Рівень дотаційності бюджету територіальної громади, %	2,78	13,65	1,69	0	-0,11	0,49	-0,36
5	Індекс податкоспроможності, одиниць	0,81	0,62	0,84	0,97	1,19	0,88	1,25
6	Питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету територіальної громади, %	66,40	66,55	66,79	71,63	60,09	58,91	63,14
7	Видатки на культуру, освіту, фізичну культуру та спорт на 1 жителя, грн	6115	4955	5329	5861	5529	4768	6077
8	Видатки бюджету громади на 1 учня, грн	27108	29028	26934	31212	30254	31228	33560

Джерело: Складено автором на основі даних (Бюджету ..., 2022)

Нині найбільш дискусійним залишається питання способів обчислення інтегрального показника спроможності на основі відібраних фактичних значень. В офіційних Методичних рекомендаціях пропонується введення критеріїв оцінювання для кожного окремого показника. На основі зіставлення конкретних значень з відповідними до них критеріями проводиться бальна оцінка у визначеному діапазоні. Інтегральний показник, за таких умов, обчислюється як середнє арифметичне отриманих у результаті оцінки значень. Цей підхід уже неодноразово визнавався невдалим і таким, що потребує доопрацювання (Барановський, 2022; Казюк, 2023). З метою зменшення рівня суб'єктивізму та збільшення точності розрахунків було використано методику оцінки рівня спроможності громад за авторством М. О. Барановського (Барановський, 2023). Вона передбачає переведення відібраних фактичних показників у часткові індекси за відповідною формулою:

$$S_j = \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_{max} - x_{ij}}{x_{max} - x_{min}} \right) + \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_{ij} - x_{min}}{x_{max} - x_{min}} \right),$$

де x_{max} та x_{min} – максимальні та мінімальні значення вихідних показників, x_{ij} – фактичні значення вихідних показників. За допомогою першої частини формули проводились обрахунки показників-дестимуляторів (регресивних показників), за допомогою другої – показників-стимуляторів (прогресивних показників). До першої групи нале-

жать показники з номерами 2, 4, 6, 8; до другої групи – 1, 3, 5, 7. За результатами обчислень було отримано інтегральний індекс фінансової спроможності для кожної громади.

Класифікація громад за рівнем спроможності проводилась на основі загальноприйнятих критеріїв делімітації депресивних територій різного типу (Барановський, 2023). Вони сформовані на основі відхилення інтегрального індексу спроможності кожної громади відносно середнього значення аналогічно показника для всього досліджуваного регіону і мають такий вигляд:

- Високий рівень спроможності – понад +25%;
- Оптимальний рівень – від +10 до +25%;
- Помірний – від -10% до +10%;
- Задовільний – від -10% до -25%;
- Низький рівень – менше -25%.

Результати проведеної класифікації представлено на рисунку 1.

Пересічне значення рівня спроможності територіальних громад Українського Полісся знаходиться на рівні 4,03 одиниць. Отже, високий рівень фінансової спроможності у регіоні мають Звягельська, Прилуцька, Бердичівська та Ковельська територіальна громади. Суттєві диспропорції за представленим показником починають простежуватись вже на цьому етапі дослідження. Особливо виділяється Звягельська громада. Інтегральний показник її фінансової спро-

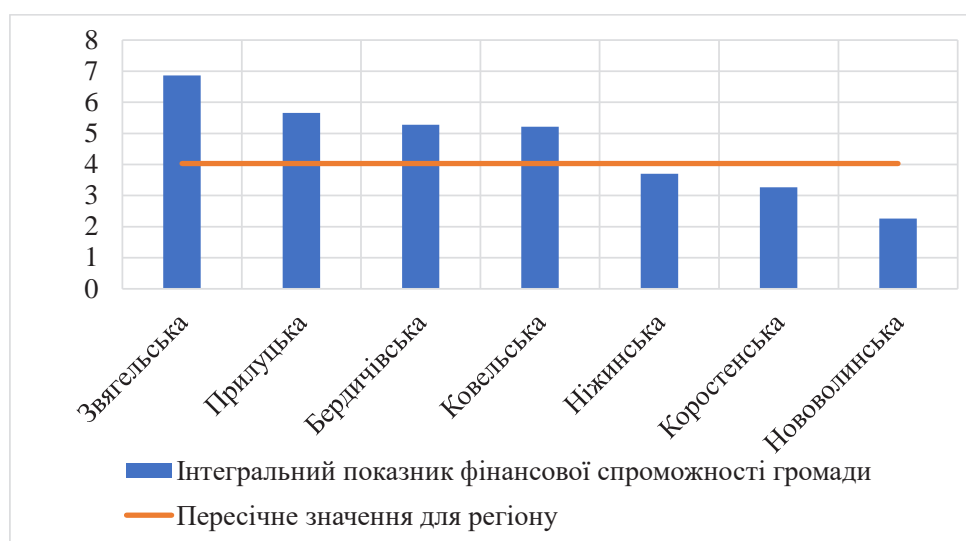

Рис. 1. Інтегральні показники фінансової спроможності територіальних громад областей Українського Полісся відносно пересічного значення для регіону (за даними станом на 2022 рік)

можності перевищує аналогічний показник для Ковельської громади в 1,32 раза.

Ніжинська територіальна громада володіє помірним рівнем фінансової спроможності. Задовільний рівень цього показника демонструє Коростенська громада. Найскладніша ситуація спостерігається з Нововолинською територіальною громадою. Рівень її фінансової спроможності утричі менший від громади з максимальним значенням цього показника. Досить суттєві диспропорції спостерігаються і відносно окремих показників фінансової спроможності. Так, якщо найбільший (Звягельська громада) та найменший (Нововолинська громада) показники доходів бюджету відрізняються у 3,9 раза, то найвищий (Нововолинська громада) показник дотаційності бюджету перевищує найменший (Прилуцька громада) у 23 рази.

Водночас простежується відповідність між окремими областями та громадами. Так, найвище пересічне значення фінансової спроможності громад, серед всього регіону, продемонструвала Житомирська область (4,9 одиниці). Дві із трьох досліджуваних громад даної області (Звягельська та Бердичівська) належать до рангу з високою фінансовою спроможністю. На другому місці знаходиться Чернігівська область (4,7 одиниці). На її території розташована

Прилуцька громада, яка також має високий показник спроможності. У Рівненській області такі громади відсутні взагалі. Волинська область, яка демонструє найнижчий показник спроможності (2,98 одиниці), хоча і має у своєму складі громаду з високим рівнем такого показника (Ковельська), вирізняється наявністю і найменш спроможною територіальною громадою (Нововолинська).

У зв'язку з тим, що існує велика кількість методичних підходів до визначення рівня спроможності громад, не буде зайвим порівняти отримані результати з результатами інших досліджень подібної тематики (табл. 2).

Варто зазначити, що усі розглянуті методики не можна вважати повністю співмірними. Вони відрізняються не лише за набором даних, на основі яких проводився розрахунок інтегрального індексу спроможності, але й за кількістю окремих показників спроможності та підходами до їх виділення. Насамперед потрібно звернути увагу на результати оцінки рівня фінансової спроможності громад, яка була проведена на основі методики, розробленої Центром політико-правових реформ. Вона включала 11 показників та складний і багатоконпонентний підхід до реалізації процесу оцінювання. На особливу увагу заслуговує

Таблиця 2

Класифікація територіальних громад за рівнем спроможності відповідно до різних методик

Методика оцінки рівня спроможності громад	Методика Центру політико-правових реформ (по всій сукупності територіальних громад)	Методика Центру політико-правових реформ (по територіальним громадам із населенням від 50 до 100 тис. мешканців)	Методика Барановського М. О. (по всій сукупності територіальних громад)	Методичні рекомендації оцінки фінансової спроможності територіальних громад (по всій сукупності територіальних громад)	Методика автора (по територіальним громадам областей Українського Полісся)
Територіальні громади					
Ковельська	високий	високий	оптимальний	задовільний	високий
Нововолинська	оптимальний	низький	помірний	задовільний	низький
Бердичівська	оптимальний	оптимальний	оптимальний	задовільний	високий
Коростенська	високий	високий	оптимальний	задовільний	задовільний
Звягельська	високий	високий	оптимальний	задовільний	високий
Ніжинська	високий	оптимальний	оптимальний	задовільний	помірний
Прилуцька	високий	високий	оптимальний	задовільний	високий

Джерело: Складено автором на основі даних (Оцінювання ..., 2023; Барановський, 2023; Казюк, 2023)

група територіальних громад із населенням від 50 до 100 тис. мешканців, адже центрами цих громад найчастіше є середні міста. Такий підхід можна назвати більш точним у порівнянні із розрахунком по всій сукупності громад. Також його результати дещо подібні результатам розрахунків що наведені у цій роботі.

Найбільше запитань викликають офіційні Методичні рекомендації. Представлений у них алгоритм оцінки спроможності територіальних громад провокує певні проблеми на етапі проведення класифікації. Так, всі розглянуті в цій роботі громади, згідно з Методичними рекомендаціями, віднесені до рангу із задовільною спроможністю. Також, серед всіх територіальних громад України, згідно з даними рекомендаціями, лише 10 мають високий рівень спроможності. Отже, в одній категорії можуть опинитися абсолютно різні за розміром, кількістю населення та рівнем розвитку громади.

Згідно з усіма розглянутими вище методиками, високими та оптимальними показниками спроможності володіють однакові громади – Ковельська, Звягельська та Прилуцька. Найменш спроможною завжди опиняється Нововолинська громада. Також варто зауважити, що жодна із громад Українського Полісся з центрами у середніх містах не володіє рівнем спроможності, який би можна було назвати критично низьким. Навіть Нововолинська територіальна громада за окремими методиками класифікується як помірно чи оптимально спро-

можна. Це частково підтверджує тезу про те, що найбільш розвинуті громади формуються саме навколо міських поселень.

Територіальні громади є багатокомпонентними утвореннями. Вони можуть складатись із декількох населених пунктів, які пов'язані між собою соціально-економічними та інфраструктурними зв'язками. У цьому контексті виникає логічне запитання – чи існує залежність між особливостями просторового розміщення населення громади та рівнем її фінансової спроможності? Щоби відповісти на нього, за допомогою інтернет-порталу datatowel.in.ua було визначено найближчу зону впливу навколо центрів територіальних громад (радіусом 10 км), кількість населених пунктів і жителів у них. Задля зручності та більшої об'єктивності підчас проведення кореляційного аналізу, окремі абсолютні значення було переведено у відносні (табл. 3).

Результати обчислень дали змогу виявити, що існує лише нечітка залежність між рівнем фінансової спроможності громади та територіальною концентрацією її населення. Найбільш суттєві значення коефіцієнта кореляції мають показники концентрації населення у зоні впливу центру громади (-0,564) та концентрації населення у центрі територіальної громади (0,416). Натомість вдалось визначити більш стійкі кореляційні зв'язки між окремими показниками спроможності громад і особливостями розподілу населення на їх території. Так, більший рівень дотаційності бюджету

Таблиця 3

Показники територіальної концентрації населення об'єднаних територіальних громад за 2022 рік

Показники територіальної концентрації населення	Територіальні громади						
	Ковельська	Нововолинська	Бердичівська	Коростенська	Звягельська	Ніжинська	Прилуцька
Населених пунктів у зоні впливу центру громади, %	35,71	100	100	32,56	50	50	0
Населення у зоні впливу центру громади, %	3,97	13,28	1,63	5,17	4,86	0,59	0
Населення у центрі громади, %	92,8	86,72	98,37	86,01	90,15	98,81	100
Населення на периферії громади, %	3,23	0	0	8,82	4,99	0,6	0
Загальна кількість населення громади, осіб	72820	57394	74257	71498	61105	66626	51637

Джерело: Створено автором на основі даних (Візуалізація ..., 2022)

громади, зумовляє вищу концентрацію населення навколо центру громади (0,877). Чим вищий індекс податкоспроможності громади, тим меншою є концентрація населених пунктів навколо її центру (-0,728). Чим вищий рівень видатків на освіту, культуру та спорт, тим меншою є концентрація населених пунктів навколо центру громади (-0,688). Рівень видатків бюджету на одного учня тим вищий, чим меншою є загальна людність громади (-0,667).

Результати проведеного аналізу дозволяють дійти висновку про те, що населення найбільш спроможних і розвинутих громад зосереджено переважно в їхніх центрах, якими у цьому випадку є середні міста. Варто зазначити, що до зони впливу середніх міст входить також велика кількість населених пунктів із сусідніх територіальних громад. Дослідження, присвячені впливу рівня розвитку середніх міст на демографічну ситуацію у сільських поселеннях, загалом збігаються з результатами представленого у роботі аналізу (Федорець, 2022). Середні за розміром міські населені пункти мають високий рівень привабливості, чим зумовлюють значний міграційний відтік населення із прилеглих сільських територій. Високі показники соціально-економічного потенціалу середніх міст лише пришвидшують подібні процеси. Отож можна припустити, що високий рівень розвитку центрів територіальних

громад буде збільшувати їх загальну спроможність і водночас зумовить більший міграційний відтік населення із прилеглої території до центру громади.

Висновки

Оцінка рівня фінансової спроможності громад показала значний рівень диспропорцій уже на рівні окремих показників їх економічного розвитку. Навіть всередині окремого регіону, громади з однаковим типом міста-центру мають суттєві відмінності рівня спроможності, просторової конфігурації та територіальної концентрації населення.

Наявність значної кількості методичних підходів до визначення рівня фінансової спроможності громад зумовляє високу диференціацію результатів, отриманих за кожним із них. Офіційні Методичні рекомендації не допомагають розв'язати проблему, а через низку недоліків лише ускладнюють цей процес. Представлена автором методика також може бути вдосконалена. Зокрема, існує необхідність врахування значно більшої кількості показників, які дали б можливість всебічно розглянути питання спроможності наявних територіальних громад. Однак, в умовах воєнного стану й обмеженості статистичних даних, наявних у вільному доступі, збір необхідної інформації значно ускладнений, а в окремих випадках – взагалі неможливий.

Список використаної літератури

Барановський М.О. Особливості та методичні підходи до визначення показників і рівня спроможності територіальних громад України. *Часопис соціально-економічної географії*. 2022. № 33. С. 7–14.

Барановський М.О. Спроможність територіальних громад України: підходи до оцінки, регіональні відмінності, типізація. *Науковий вісник Чернівецького університету: Географія*. 2023. № 845. С. 77–87.

Бюджети територіальних громад України за 2022 рік [Електронний ресурс]. URL: https://public.tableau.com/app/profile/ulead/viz/_16360623127390/sheet0 (дата звернення: 11.01.2024).

Візуалізація статистичних даних [Електронний ресурс]. URL: <https://datatowel.in.ua/> (дата звернення: 15.01.2024).

Гринчишин І.М. Спроможність територіальних громад: теоретичний дискурс. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. № 6 (134). С. 51–56.

Грищенко І.М., Кулаєць М.М. Розвиток спроможності територіальних громад. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 2 (14), ч. 1. С. 98–104.

Казюк Я. Аналіз методик оцінювання спроможності територіальних громад, висновки, пропозиції. [Електронний ресурс]. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/analiz-metodyk-otsinyuvannya-spromozhnosti-terytorialnyh-gromad-vysnovku-propozytsiyi/> (дата звернення: 11.01.2024).

Мельник Л.А. Теоретичні засади формування спроможності територіальних громад в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 9. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1854> (дата звернення: 05.12.2023).

Методика формування спроможних територіальних громад: постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 №214. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.12.2023).

Методичні рекомендації щодо оцінки рівня спроможності територіальних громад (проект) [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/sggcu> (дата звернення: 05.12.2023).

Остапенко П. Критерії спроможної громади: досвід України. [Електронний ресурс]. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13922> (дата звернення: 05.12.2023).

Оцінювання фінансової спроможності територіальних громад: оновлені підходи [Електронний ресурс]. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/17551> (дата звернення: 12.01.2024).

Показники спроможності 25 пілотних громад за даними станом на 01.01.2022 року [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/sggdr> (дата звернення: 06.01.2023).

Пріхно. І., Проданова Л. Методичні підходи до оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. №6. С. 7–14.

Федорець Р.Д. Вплив середніх міст на демографічний розвиток сільських поселень Житомирської області. *Регіон-2022: стратегія оптимального розвитку. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 24 листопада 2022 року)*. Харків, 2022. С. 102–105.

References (translated & transliterated)

Baranovskyi, M.O. (2022). Osoblyvosti ta metodychni pidkhody do vyznachennia pokaznykiv i rivnia spromozhnosti terytorialnykh hromad Ukrainy [Features and methodological approaches to determining the indicators and the level of capacity of the territorial communities of Ukraine]. *Chasopys sotsialno-ekonomichnoi heohrafii [Human Geography Journal]*, 32, 7–14. <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2022-33-01> [in Ukrainian].

Baranovskyi, M.O. (2023). Spromozhnist terytorialnykh hromad Ukrainy: pidkhody do otsinky, rehionalni vidminnosti, typizatsiia [The capacity of territorial communities of Ukraine: approaches to assessment, regional differences, typification]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu: Heohrafiia [Scientific Herald of Chernivtsi University: Geography]*, 845, 77–87. <https://doi.org/10.31861/geo.2023.845.77-87> [in Ukrainian].

Biudzhety terytorialnykh hromad Ukrainy za 2022 rik [Budgets of territorial communities of Ukraine for 2022]. [Electronic resource] URL: https://public.tableau.com/app/profile/ulead/viz/_16360623127390/sheet0 (access date 11.01.2024) [in Ukrainian].

Fedorets, R.D. (2022). Vplyv serednikh mist na demohrafichni rozvytok silskykh poselen Zhytomyrskoi oblasti [The impact of medium-sized towns on the demographic development of rural settlements in Zhytomyr region]. *Rehion-2022: stratehiia optymalnoho rozvytku. Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Kharkiv, 24 lystopada 2022 roku) [Region-2022: optimal development strategy. Materials of the International Scientific and Practical Conference (Kharkiv, November 24, 2022)]*, 102–105 [in Ukrainian].

Hrynchyshyn, I.M. (2018). Spromozhnist terytorialnykh gromad: teoretychnyi dyskurs [Capacity of territorial communities: theoretical discourse]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy [Socio-economic problems of the modern period of Ukraine]*, 6 (134), 51–56 [in Ukrainian].

Hryshchenko, I.M., & Kulaiets, M.M. (2018). Rozvytok spromozhnosti terytorialnykh hromad [Development of the capacity of territorial communities]. *Naukovyi visnyk Polissia [Scientific bulletin of Polissia]*, 2 (14), P. 1, 98–104. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-1-2\(14\)-98-104](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-1-2(14)-98-104) [in Ukrainian].

Kaziuk, Ya. (2023). Analiz metodyk otsiniuvannia spromozhnosti terytorialnykh hromad, vysnovky, propozyzii [Analysis of methods for assessing the capacity of territorial communities, conclusions, proposals]. [Electronic resource] URL: <https://pravo.org.ua/blogs/analiz-metodyk-otsiniuvannya-spromozhnosti-terytorialnykh-gromad-vysnovky-propozytsiy/> (access date 11.01.2024) [in Ukrainian].

Melnyk, L.A. (2020). Teoretychni zasady formuvannia spromozhnosti terytorialnykh hromad v Ukraini [Theoretical principles of capacity building of territorial communities in Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok [Public administration: improvement and development]*, 9. [Electronic resource] URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1854> (access date 05.12.2023). <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.9.54> [in Ukrainian].

Metodychni rekomendatsii shchodo otsinky rivnia spromozhnosti terytorialnykh hromad (proiekt) [Methodological recommendations for assessing the level of capacity of territorial communities (project)]. [Electronic resource] URL: <http://surl.li/sggcu> (access date 05.12.2023) [in Ukrainian].

Metodyka formuvannia spromozhnikh terytorialnykh hromad: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 08.04.2015 №214 [Methodology of the formation of capable territorial communities: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 8, 2015 No. 214]. [Electronic resource] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text> (access date 05.12.2023) [in Ukrainian].

Ostapenko, P. (2021). Kryterii spromozhnoi hromady: dosvid Ukrainy [Criteria of a capable community: the experience of Ukraine]. [Electronic resource] URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13922> (access date 05.12.2023) [in Ukrainian].

Otsiniuvannia finansovoi spromozhnosti terytorialnykh hromad: onovleni pidkhody [Assessment of the financial capacity of territorial communities: updated approaches]. [Electronic resource] URL: <https://decentralization.gov.ua/news/17551> (access date 12.01.2024) [in Ukrainian].

Pokaznyky spromozhnosti 25 pilotnykh hromad za danymy stanom na 01.01.2022 roku [Capacity indicators of 25 pilot territorial communities according to data as of January 1, 2022]. [Electronic resource] URL: <http://surl.li/sggcu> (access date 06.12.2023) [in Ukrainian].

Prikhno, I., Prodanova, L. (2022). Methodychni pidkhody do otsinky rivnia finansovoi spromozhnosti terytorialnykh hromad [Methodical approaches to assessing the level of financial capacity of territorial communities]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu [Scientific Herald of Khmelnytskyi National University]*, 6, 7–14. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(1\)-1](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(1)-1) [in Ukrainian].

Vizualizatsiia statystychnykh danykh [Statistical data visualization]. [Electronic resource] URL: <https://datatowel.in.ua/> (access date 15.01.2024) [in Ukrainian].

Отримано: 28.01.2024
Прийнято: 12.02.2024